

Sajtóközlemény

2016. december 7.

„A felejtés száműzetés, az emlékezés felszabadulás“

Történelmi konferencia pedagógusoknak a magyarországi németek elhurcolásáról

A „málenkij robottal“ kapcsolatos tabuk ledöntése, a történelmi események hiteles ábrázolása – ez volt a célja annak a tanári továbbképzéssel egybekötött történelmi konferenciának és múzeumi napnak, amelynek középpontjában a magyarországi németek 1944-1948 közötti kálváriája állt. A november 10-12-e közötti háromnapos eseménysorozatnak a pécsi Koch Valéria Iskolaközpont adott otthont. Az intézmény, a Pécsi Tudományegyetem Német Történelem és Kultúra Délkelet-Közép-Európában Alapítványi Tanszéke, a Külföldi Oktatási Ügyek Központja (ZfA) és a Janus Pannonius Múzeum közös konferenciáján mindenekelőtt német nemzetiségi iskolák történelemtanárai vettek részt. Közös céljuk ugyanis elérni azt, hogy az iskolák történelem tananyagában végre korrektül és méltó módon essék szó a magyarországi németek elhurcolásáról és elűzetéséről.

– Ezt az esztendőt a magyarországi németek 1944-1948 közötti szenvedéstörténetének szenteltük, megemlékezve a hét évtizeddel ezelőtti elhurcolásról és elűzetésről. Elhatároztuk, hogy a témával többféleképp szembesítjük a tanulóinkat. Bennünket, tanárokat is meglepett, hogy iskolánk diákjai közül sokan meghatódtak, átéreztek a gyászt, a könnyeket. Biztosak vagyunk abban, hogy jó úton járunk – így emlékezett vissza bevezető gondolataiban Engländerné Hock Ibolya igazgató a Koch Valéria Iskolaközpontban tavasszal lebonyolított projektre.

A hazánkban élő német nemzetiség tagjai a második világháború után tragikus sorscsapásokat szenvedtek el: kényszermunkára deportálás a Szovjetunióba, vagyonekobbzás, internálás, végül pedig a hazájukból való elűzetés volt osztályrészük. A népcsoport az említett eseményeket máig nem heverte ki. Bizonyos mozzanatok sokan továbbra is tabuként kezelnek és helytelenül értelmeznek. A korrekt hazai német történelmi narratíva megteremtése érdekében egy egész esztendőn át különféle események zajlottak szerte az országban. A pécsi konferencia – amely mindenekelőtt a deportálásokkal kapcsolatos legújabb kutatási eredményeket mutatta be – szintén e törekvést szolgálta.

Márkus Beáta történész szemléletes példákon keresztül mutatta be a német civil lakosság 1944/1945-ben Magyarországról a Szovjetunióba való elhurcolásának regionális különbségeit és jellegzetességeit.

Elviekben integráció, a gyakorlatban kirekesztés – e sokat sejtető címet viselte dr. Tóth Ágnes történész előadása, amely a magyar kormány 1948 és 1956 közötti azon intézkedéseit taglalta, amelyek az országban maradt német lakosság társadalmi integrációjára, „jó hazafiakká és öntudatos szocialista munkásokká” való nevelésére irányultak.

Ritter György, aki mindenekelőtt egyéni elbeszélések, interjúk feldolgozására építő módszerekkel kutatja a témát, a deportálás formáit, megjelenéseit, értelmezéseit és alapvető szaknyelvi szókincsét tisztázta.

Mintegy 31 ezer magyarországi német embert hurcoltak a Szovjetunió újjáépítésére kényszermunkára – vagy ahogy annak idején nevezték: „málenkij robotra”, azaz „kis munkára”. Az ő történetük számos hasonlóságot mutat az egykori Jugoszláviából elhurcolt 11 ezer, a Romániából deportált 70 ezer és a Kárpátaljáról elvitt 10 ezer német sorsával. A konferenciára a környező országokból is hívtak történészeket: dr. Zoran Janjetovic (Szerbia), Hannelore Baier (Románia) és dr. D. Molnár Erzsébet (Ukrajna) előadásaiból Délkelet-Közép-Európa németiségének tragikus sorsközössége rajzolódott ki.

Amreinné Pesti Ágnes, a Koch Valéria Iskolaközpont történelemtanára, a konferenciát szervező csapat vezetője hangsúlyozta, fontos, hogy a témáról pedagógusok körében is szó essen: – Az aktuális kutatási eredményeknek helyet kell kapniuk a tananyagban! A Kárpát-medence németiségét közösen érintő sorscsapások szemléltetésével diákjaink új kontextusba helyezve elemezhetik a „málenkij robot” történelmi eseményeinek összefüggéseit.

A történelmi háttér:

A magyar állampolgárok szovjetunióbeli kényszermunkára való elhurcolása a Szovjetunióba 1944 őszén kezdődött, először német származású, illetve német hangzású nevet viselő, munkaképes emberek mozgósításával. A Szovjetunió munkatáboraiiban arra kényszerítették őket, hogy a háború sújtotta ország újjáépítésén dolgozzanak. Az elhurcoltak mintegy negyede-harmada meghalt.

A magyarországi németek elűzetése Németország amerikai, majd később szovjet megszállási övezeteibe 1946. január 19-én kezdődött meg. A kényszerű kitelepítés a második világháború utáni nagy európai népességmozgások része volt, homogén nemzetállamok kialakítását tűzve ki célul. A csehszlovák-magyar lakosságcsere következtében, a kollektív bűnösség elvét hangoztatva kb. 220 000 – főleg tehetősebb – magyarországi németet űztek el hazájukból.